

Kilpailu- ja kuluttaja viraston selvityspyynnön kohteena on Virtain kaupungin koulukuljetusten hankinta, jota koskeva hankintailmoitus julkaistiin Hilma -järjestelmässä 10.4.2022. Kokonaiskilpailussa erillisiä kilpailun kohteita oli 13. Kilpailutuksen lopputuloksena palveluntuottajiksi valittiin neljä liikennöitsijää.

Tällä dokumentilla liitteineen Virtain kaupungin sivistyslautakunta antaa vastauksensa selvityspyyntöön.

KKV:n tietojen mukaan koulukuljetuksissa käytetty kalusto ei ole kaikilta osin täyttänyt tarjouspyyntöasiakirjoissa asetettuja vaatimuksia. KKV selvittää menettelyn hankintalainmukaisuutta saamansa toimenpidepyynnön takia.

Tässä vastauksessa selvityksen antaja keskittyy vastaamaan kysymyksiin koskien erityisesti tarkastuksen kohteen teemaa; Ovatko palvelun tarjoajien autot täyttäneet tarjouspyynnön vaatimukset, sekä sitä onko tilaaja riittäväällä aktiivisuudella valvonut palveluntuottajan tuotantoa ko. asian osalta. Kuitenkin siten, että Kilpailu ja kuluttajavirastolla on mahdollisuus laajentaa tarkastuksen kohdetta liitteinä olevien dokumenttien avulla tarpeelliseksi kokemaansa suuntaan.

KKV pyytää vastaamaan seuraaviin selvityspyynnön kohteena olevaan hankintaan liittyviin kysymyksiin:

- 1. Täyttikö kilpailutuksen voittaneet tarjoajat kaikki tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset sekä kaikki tarjouspyynnössä ja sen liitteissä esitetyt pakolliset vaatimukset?**

Vastaus: Kilpailutusasiakirjoissa Ajoneuvoilta vaadittiin Tarjouspyynnön palvelukuvauksessa luvussa 2 seuraavat ominaisuudet:

- Ajoneuvon merkintä, kuormitus ja turvalaitteet Koulukuljetusoppaan (Virtain kaupungin koulukuljetusohje, liitteenä) mukaiset*
- Auton tulee täyttää päästöluokan osalta vähintään Euro 5 luokan normit*
- Apuvälineiden ja matkustajien tavaroiden sijoitusmahdollisuus*
- Kaluston koko kohteissa esitettyjen matkustajamäärien mukainen.*
- Ajoneuvoissa on oltava turvavyöt kaikissa istuimissa.*
- Lisäksi Liikennöitsijä vastaa siitä, että liikennöinnissä käytettävä kalusto on Suomen tieliikenteeseen hyväksyttyä ja katsastus on voimassa. Autot on huollettava niin, että niiden kaikki laitteet toimivat. Autojen on oltava siistejä ja puhtaita. Kuljettajan on huolehdittava siitä, että auton lämpötila ja ilmanvaihto ovat matkustajan kannalta asianmukaiset ja miellyttävät. Auton pitää olla liikenteeseen annetun lain (1109/2010) 1§:ssä tarkoitettulla alkulokolla varustettu. Tupakointi ostoliikennettä harjoittavissa autoissa on kielletty. Autoissa tulee olla puhelin.*

Mikäli tarjouspyyntö on voitettu ns. ”puhtaalla ajoneuvolla”, on palvelu myös tuotettava kyseisellä ajoneuvolla. Linjoista kohde 6 ja 7, eli lukiolaisten klo 16.15. tilauskuljetus voitettiin tarjousvertailussa puhtaan ajoneuvon kriteerein.

Kilpailutuksen yhteydessä kilpailuun osallistuneilta yrityksiltä ja yhteenliittymiltä on vaadittu, ja saatu, tilaajavastuulain mukaiset dokumentit.

Vastauksen oheisaineistona hankintaan liittyvät tarjouspyyntöasiakirjat, tarjousvertailu, hankintapäätös sekä allekirjoitetut hankintasopimukset. Asiantuntijana hankinta-asiakirjojen laadinnassa, tarjousvertailussa ja hankintasopimusten laadinnassa Virtain kaupungin sivistyslautakunnan tilaamana toimi Ramboll Finland Oy.

2. KKV:n tietojen mukaan sopimuskauden alettua jotkin liikennöitsijät ovat tuottaneet kuljetuspalveluita sellaisella kalustolla, joka ei ole täyttänyt kaikkia tarjouspyynnössä ja sen liitteissä asetettuja vaatimuksia.

Vastaus: Sopimuksen mukaisesti palveluntuottajan on ilmoitettava tilaajalle, mikäli he käyttävät koulukuljetukseen muuta kuin sopimuskauden alussa ilmoittamaansa kalustoa. Palveluntuottajista Ylitalo yhtiöt on toimitanut tilaajalle ennen palvelun alkamista luettelon käyttämistään autoista ja niiden päästöluokista kokonaisuudessaan. Muiden palveluntuottajien osalta tämä on käsitelty palvelun tuottamisen aluksi käydyssä palaverissa. Sopimuksen mukaisesti liikennöitsijä vastaa tilaajalle ostoliikennesopimuksessa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa asetettujen velvollisuuksiensa täyttämistä ja annettavien tietojen oikeellisuudesta sekä myös ulkopuolisille aiheuttamistaan vahingoista.

Tilaajan saamien dokumenttien ja suorittamien tarkastusten mukaisesti kaikki ko. autot täyttävät tarjouspyynnön vaatimukset. Tilaaja ei asettanut tarjouspyynnöllä vaatimuksia kuljetuskaluston kokoon muilta osin kuin antamalla kuljetuksen kohteena olevien oppilaiden lukumäärän sopimuskauden alkaessa.

Tilaaja ei valvo palveluntuottajan palvelua päivittäin, vaan pistokokeen tavoin. Palveluntuottaja on oikeutettu suorittamaan palvelun myös korvaavalla sopimusehdot täyttävällä kalustolla auton ollessa huollossa, rikkoutunut tms. Lukion tilauskuljetuksiin liittyen on yrittäjän kanssa keskusteltu siitä, voiko samana päivänä tilatun lukiokyydin ajaa toisella autolla kuin ”puhtaalla ajoneuvolla”. Koska lukiokyyti tulee kaupungin koulukuljetusohjeen mukaisesti tilata tarvetta edeltävänä päivänä, todettiin että kyytiä ei tarvitse ko tilanteessa ajaa. Auton voi korvata ”ei-puhtaalla” ajoneuvolla vain force major tapauksessa. Näin on tapahtunut sopimuskauden aikana n. 3 kertaa auton ollessa huollossa.

Oppilasmäärät ja siten myös kuljetusreitit muuttuvat lukuvuosittain. Myös kaupungin kouluverkkoon on tullut ennakoituja muutoksia, jotka on huomioitu niin tarjouspyynnössä kuin sopimuksessakin. Sopimuksen mukaan sovittuaan asiasta liikennöitsijän kanssa tilaaja voi tehdä muutoksia liikenteen sopimuksen mukaiseen reittiin/toiminta-alueeseen ja aikatauluun, mikäli olosuhteet tai liikenteen järjestämisen edellytykset ovat muuttuneet niin, että liikennettä ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista hoitaa sovitulla tavalla. Liikennöinnissä tapahtuneiden muutosten vaikutus liikennöintikorvaukseen lasketaan kuljetussopimuksen kohdassa 8 määriteltyyn hinnan perusteella.

Kahden toimintalukuvuoden aikana tällaisia muutoksia on tehty Vaskiveden alueen linjoihin, Liedenpohjan koulun alueen linjoihin (koulu lakkautettu), Killinkosken alueen linjoihin, sekä Hauhuun alueen linjoihin. Tarjouspyynnössä nämä ovat seuraavat kohteet ja niihin tehdyt muutokset:

- Kohde 1. Linjan voittanut yrittäjä ei kyennyt tuottamaan palvelua siten, että oppilaiden odotusajat olisivat pysyneet tarjouspyynnön laatuvaatimusten rajoissa (odotusaika maks. 20 min). Aloituspalaverissa sovittu, että kuljetusalueen toinen reitti (Kohde 8) laajennetaan siten että kohteen 1 palveluntuottaja saavuttaa palvelun laatuvaatimustason olemassa olevalla kalustolla supistetulla toiminta-alueella.*
- Kohde 2: Liedenpohjan koulu on lakkautettu 1.8.2023, joten alueen koulukuljetukset muutettu tarkoituksenmukaiseksi. Koskee myös kohteita 4 ja 9. Reittien optimointi vähensi kokonaisuutena ajokilometrejä eikä siten lisännyt kustannuksia. Osa reiteistä viikkohintaisia ja osa kilometrihintaisia.*
- kohde 13: Hauhuun oppilasmäärä oppilaan ensisijaisen koulun muututtua kasvoi niin paljon, että linja ajetaan kaksinkertaisena samalla sopimushinnalla.*

- a. **Onko kilpailutuksen perusteella solmittuja hankintasopimuksia muutettu sopimuskauden aikana? Mikäli kyllä, eritelkää vastauksessanne sopimukseen nimenomaisesti sovitut tai tosiasiaissa sopimuksen toteutuksessa tapahtuneet muutokset sekä näiden muutosten ajankohdat. Eritelkää vastauksessanne myös syyt ja perusteet sopimusmuutoksille.**

Vastaus: Hankintasopimuksia ei ole muutettu sopimuskauden aikana, vaan alkuperäinen hankintasopimus on voimassa koko hankintakauden ajan. Hankintasopimus on laadittu siten, että sen puitteissa oppilasmääriin, oppilaiden kotiosoitteisiin tai kouluverkkoon liittyvät muutostekijät sisältyvät sopimuksen muutostoleranssiin. Sovituista muutoksista laadittu muistio KKV:n selvityspyynnön liitteenä.

- b. **Onko mahdollisista muutoksista erillisiä päätöksiä tai muuta kirjallista aineistoa, josta käy ilmi, milloin, miten ja mitä muutoksista on sovittu? Mikäli on, oheistakaa vastaukseenne kyseiset asiakirjat.**

Vastauksen oheisaineistona kaikki aineisto sovituista muutoksista.

- c. **Ovatko mahdolliset muutokset vaikuttaneet hankinnan hankintalain mukaiseen ennakoituun arvoon (alv 0 %)? Mikäli kyllä, eritelkää vastauksessa kunkin yksittäisen sopimusmuutoksen arvo sekä muutosten yhteenlaskettu kokonaisarvo.**

Vastauksen oheisaineistossa hintaneuvottelua vaatineen linjan sovittu hintamuutos, joka ei ole vaikuttanut hankinnan kokonaisarvoon. Hyvin lähelle saman arvoinen summa jää ajamatta kohteesta 1 mutta lisääntyy kohteeseen 8. Koska kohde 1 on kilometrihintainen ja kohde 8 viikkohintainen, laskettiin lisäkilometreille erillinen hinta.

3. Mahdolliset muut kommenttinne ja huomionne selvityspyynnön kohteena olevasta hankinnasta

Virtain kaupungin koulukuljetukset kilpailutettiin kokonaisuudessaan kevään 2022 aikana. Kokonaisuus koostui 13 erillisestä kilpailun kohteesta. Kilpailun osittamisella pyrittiin takaamaan se, että myös paikallisilla pienyrittäjillä olisi mahdollisuus osallistua kilpailuun haluamallaan volyyymilla. Kilpailutuksen konsulttina prosessissa toimi Ramboll Finland Oy. Konsultin tehtävänä oli laatia prosessikuvaus, kilpailutusasiakirjat tilaajan pyynnön ja voimassa olevan lainsäädännön mukaan sekä juoksuttaa kilpailutus, laatia tarjousvertailu ja sopimusluonnos jatkotoimenpiteitä varten. Kilpailutusasiakirjojen luonnoksen laatimisen jälkeen pidettiin paikallisti toimivien yrittäjien kanssa markkinavuoropuhelu, minkä tuloksena kilpailutusasiakirjoja tarkennettiin vielä siten, että myös pienyrittäjillä, tai niiden yhteenliittymillä, olisi parempi mahdollisuus osallistua kilpailutukseen. Sivustyslautakunta on tehnyt hankintapäätöksen kilpailutuksen jälkeen kokouksessaan 6/2022. Sopimuskausi on alkanut 1.8.2022.

Yrittäjien sopimustenmukaista toimintaa on tarkasteltu tilaajan toimesta säännöllisesti. Elokuussa 2022 tilaaja on käynyt sopimuskauden aloituspalaverin jokaisen sopimusyrityksen kanssa, missä tilaaja on käynyt läpi jokaisen tarjouspyynnön kohteen ja siinä käytettävän kaluston, oppilaiden kuljetusreitit ja kuljetusaikataulut. Muutamaa kohteeseen vaadittiin reittien optimointimuutoksia.

Marraskuussa 2022 tilaajan edustaja on pistokokeen omaisesti tarkastanut, että kuljetusautosta löytyvät kaikki tarjouspyynnössä esitetyt vaatimukset, kuten esimerkiksi alkolukko.

Helmikuussa 2023 poliisi tarkasti Virtain yhtenäiskoulun pihassa klo 15 koulukuljetuksia hoitavien yritysten autot. Tarkastuksen kohteena oli Ylitalo Yhtiöt autoja sekä yksi ELY:n linja Virrat-Ähtäri välillä. Kaupunki ei ollut tarkastuksen tilaaja. Poliisi kuitenkin ilmoitti koululle, että he eivät havainneet tarkastuksessaan autoissa tai kuljettajissa lainvastaisuuksia. Vaadittavat luvat olivat kunnossa.

Toukokuussa 2023 Tuomilogistiikka teki Virtain kaupungin sivistyslautakunnan tilaaman ylimääräisen ulkopuolisen asiantuntijatahon tarkastuksen kaikkiin kuljetusautoihin. Tarkastuksessa tarkasteltiin erityisesti se, ovatko käytössä olleet autot tarjouspyynnön ja sopimusehtojen mukaisia. Tarkastuksessa ei löytynyt huomautettavaa. Tuomilogistiikan raportti selvityksen oheisaineistona. Yksittäinen ilmoitus tarjouspyynnön vastaisesta autosta on ilmoitettu suoraan tilaajalle. Asia reklamoiitiin yrittäjälle. Reklamaation selvityksessä todettiin, että koulukuljetus oli ajettu oikealla autolla. Sen sijaan saman yrityksen työntekijä oli toisella autolla hakenut koulusta oman lapsensa. Kyseessä ei ollut koulukuljetus. Huomautus oli siten tällä kertaa aiheeton.

Tilaaja on reklamoinut yhtä yrittäjää tarjouspyynnön mukaisten maksupäätteiden puuttumisesta autoista. Maksupäätteitä vaadittiin 5 linjaan. Yrittäjä toimitti päätteet 2 linjaan 4 kuukauden jälkeen ja kevääseen mennessä 3 linjaan. Lukuvuoden 2023-2024 alusta alkaen maksupäätteet on yrittäjän mukaan olleet kaikissa 5 linjassa sekä kaikissa muissakin yrittäjän Virroilla ajamissa koulukyydeissä. Reklamaation seurauksena neuvoteltiin maksupäätteiden puuttumisesta korvaus yrittäjän kanssa. (muistio liitteenä).

Kaikkien sopimusyrittäjien kanssa on pidetty kuljetuspalaverit kesäkuussa 2023 ja lukuvuoden 2023-2024 alussa. Tällä hetkellä tilaajalla ei ole havaittuja puutteita autoissa, kuljettajissa tai reiteissä.

On täysin mahdollista, että joskus joku neljästä yrittäjästä on joinakin ajankohtina ajanut koulukuljetuslinjan toisella autolla kuin mitä tilaajalle on ilmoitettu. Tilaajan oman kokemuksen mukaan palveluntuottajat ovat hyvällä tasolla tilaajalle ilmoittaneet poikkeamista. Virtain kaupungin sivistyslautakunta katsoo, että koulukuljetusten kilpailutus ja hankinta, sekä sopimuksen seuranta on ollut hankintalain mukaista ja sen toteutumista on seurattu riittäväällä tarkkaavuudella.